יד: ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

פרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה. פי׳ הקונטרס שהזיקו זה את זה ושמין המזק בכסף ומי שהזיק מכירו יותר יגלם העודף וקשה דע״כ פרה שהזיקה טלית היינו בחצר הניזק או בכוונתו להזיק והוי קרן או דרך הלוכו והוי רגל וטלית שהזיקה פרה היינו בהר״ר דהוי מעשה גור דלא אפשר לאוקמי פרה שהזיקה טלית נמי בהר״ר ומעשה קרן דאם כן היה פטור בעל פרה כדאמר לקמן בפרק ג׳ (דף כ.) דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור ואפילו אם נפרש שכן מירע שפרה הזיקה טלית בחצר ברשות הניזק וטלית שהזיקה פרה בהר״ר אכתי מתניתין היא לקמן בפרק המניח (דף נב.) ג׳ שורין תמיים שאכלו זה בזה משלמים כמותר מ״ג מועדים משלמים כמותר נ״ם וי״ל דתני והדר מפרש ור״ת מפרש דאם אי קמני כמו אלן ועשה מאמר ומתן בגו ביכמות (דף נ.) ולא בא לאשמועינן שאין אומרים שיקח כל הטלית בשביל מה שהזיקו דהא טלית בור הוא ולא משלם מגופו ועוד נמי שמעינן הא מתמתיתין דהמניח אלא אומר ר״מ דאין אומרין תנא פרה בטלית בא לאשמועינן דלא כר״ע דאמר לקמן בהמנית (שם) יוחלט שור לניזק אלא יושם כרכי ישמעאל ובקרן מיירי וטלית בפרה אתא לאשמועינן דלא נגי מיתמי דלא ס״ד לינגי אף ע״ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי דמה שאמרה תורה מן העלייה זהו ליפות כחו של ניזק דאם אין המזיק שוה נזקו יגלם מן העלייה אבל ביתמי דאי משתלמי מן העלייה הוה פסידא לניזק דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ואי משתלם מגופו יגבה אפי׳ מיתמי דהוי כאלו תפס מחיים וה״א דמשלם מגופו ול״ג פרה שהזיקה טלה דא״כ ליתמי שוורים שאכלו זה בזה כדלקמן בהמנית (שם) ודרך הש״ס להזכיר פרה וטלית כדאמרינן (לקמן דף נד:) הניח להם אביהם פרה וטלית:

דבר השוה כל בשם. [א] לאו דוקא דיתר מפלגא [ז]יש להם אונאה כדמשמע בפרק הזהב (נ״מ דף נז:) אלא שוה כל כסף יותר ממטלטלי: **עבדים** ושטרות נמי ניקנין בכסף. ול״ג שטרות דאין נקנין בכסף אלא במסירה ובשטר ואפילו בחליפין נמי ל״ע ובקונטרס פירש דלא אתפרש היכא ששטרות נקנין בכסף:

ביתמי. וא״ת לרב ושמואל דאית להו בפרק גט פשוט (ב״ב דף קעה.) דשיעבודא לאו דאוריתא ומצוה על פה לא גבי מיורשין אפי׳ נכסים שיש להן אחריות אין נזקקין ויש לומר דאיירי בשעמד בדין[ז]:

שמע מינה לוה ומבר נכסיו בו׳. פי׳ הקונטרס והא קיימא לן דאחי מלוה וטריף ומימה אי נזקין כמלוה בשטר הוא לא הוה ליה למימר ש״מ כו׳ אלא ה״ל למיפרך והתנן[ח] המלוה מכירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ואי תשיב מלוה ע״פ א״כ מאי קאמר ש״מ אין ב״ד גובין לו מהן הא פשיטא דאין גובין דהתנן המלוה מכירו בעדים גובה מנכסים בני חורין ואי היא גופה קדייק ש״מ דאין גובין לו מהן והוי כמלוה על פה ואע״ג דנזקין מלוה הכתובה בתורה היא וקשה למ״ד בפ״ק דערכין (דף ו:) דמלוה הכתובה בתורה כמלוה בשטר דמיא א״כ אמאי אמר לוה ומכר נכסיו הוה ליה למימר ש״מ מלוה הכתובה בתורה לאו בשטר דמיא ומפרש ר״ת ש״מ לוה ומכר נכסיו אין ב״ד גובין לו מהם מן התורה דשיעבודא לאו דאוריתא א] ולהכי נזקין נמי לא גבי דכמלוה בשטר דוקא תקון רבנן לינגי דמשעבדי משום נעילת דלת דאי שיעבודא דאוריתא ובמלוה ע״פ מדרבנן הוא דלא גבי משום תקנת נקומות א״כ מיקשי הכא אמאי לא גבי בנזקין דהכא ליכא תקנה דנקומות ולא דמי למלוה על פה דהתם מאן דיזיף בנענעא חיף אבל מזיק לא דייק ואית ליה קלא וקשה למ״ד שיעבודא דאוריתא פרק גט פשוט (ב״ב דף קעה:): **פרט** לבית דין הדיוטות. פ״ה לענין דיני קנסות ואע״ג דמתניתין לא איירי בקנסות למ״ד תנא שור לרגלו ומבעה לשינו מ״מ מרמז לנו התנא במתני׳ אפי׳ במילי דלא איירי בגישא דה״ג מפרש בסמוך ע״פ עדים פרט למורה בקנס ואח״כ כאן עדים:

אלא למ״ד מורה בקנס ואח״כ באו עדים דחייב מאי איבא למימר. למורה בקנס ולא באו עדים כלל לא אצטריך דמתניתין היא במרובה (לקמן דף עד:) דע״פ עצמו פטור דלא שייך תני והדר מפרש דאין מאריך שם יותר מבכאן:

שלשה כללות בר׳ מקומות. דאין כאן אלא ג׳ דיינין ברשות הניזק חייב בכל ברשות המזיק פטור מכל בחצר השותפים חייב בח״ב בקרן ופטור על הגן והרגל אבל מרבעה מקומות הן שאין דיינן שוה דים חצר השותפין שהוא חייב בה על הגן כגון דמיוחדת לאחד לפירות ולשניהן לשוורין: **מתני׳ שום כסף.** כולה ממתניתין מפרש בגמרא: **גמ׳ שום זה.** של מזקין: **לא יהא אלא בכסף.** שיהו ב״ד שמין כמה שוה הנזק מנה או מאתים וכך יגלם לו: **פנינא.** בתמניתין לא דת״ל בבריתא וש״מ דהא בריתא עיקר היא: **פרה שהזיקה טלית.** שדרסה עליה בחצר הניזק (א) וטלית שהזיקה פרה בהר״ר כגון שנתקלה בהמה בטלית ונשבר רגל פרה: **אין אומרין אלא פרה בטלית.** יטול את הפרה שהזיקה טליתו ולא תהא נשומית אלא הן חסר והן יותר יטלנה: **אלא שמין אותה בדמים.** שמין הניזקין בכסף ב)ולפי מה שהזיק את מכירו יגלם): **שום כסף.** כלומר שוה כסף יפרע לו: **מלמד שאין ב״ד נזקקין.** ליפרע מן המזיק אא״כ יש לו קרקע דהיינו שוה כסף דמתניתין ולקמן מפרש מאי משמע: **דבר השוה כל כסף.** שנותנין עליו. וקפריך מאי היא דאין להן אונאה מאי כל כסף דקאמרת דאין להן אונאה שאפילו קנאן ביותר מדמיהן שנות אין מוכר חייב להחזיר לו כדקאמרינן בפרק הזהב (ב״מ דף נז.) העבדים והשטרות והקרקעות אין להן אונאה אפילו קנאן ביותר מדמיהן: **שטרות.** אם מכר שטרות לחבירו אין יכול לוקח לתבוע ממנו אונאה: **דבר הנקנה בכסף.** בלא משיכה דקרקע נקנה בכסף בפ״ק דקדושין (דף כו.): **עבד נמי נקנה בכסף.** דכתבתי בקדושין (דף יד: כב.): שטרות דנקנות בכסף ג) לא מיתפרש היכא: **אלא אמר רב אשי שוה כסף.** דהיינו קרקעות והכי משמע שוה כסף יגלם ולא כסף עצמו והכי קולהו מטלטלים ועבדים ושטרות כסף נינהו דמלי לאמטוייהו ממתא למתא ומזדבני: **שוה כסף אפי׳ סוכין.** אלמא דמטלטלין נמי גבינן לניזקין: **ביתמי.** קאמרינן דאי שבק להו אכוהון המזיק מקרקעי גבי מינייהו אבל ממטלטלי דלא דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לגבעל חוב דאיכא למימר לאחר מיתת אביהן קנאום: **כדאמר רבא אמר רב נחמן.** במסכתא כתובות בפרק הכותב: **שפסם מחייב.** דאכוהון: **בפני ב״ד.** הכי משמע מתניתין שוה כסף בפני ב״ד שיהו קרקעותיו בפני ב״ד: **פרט למוכר נכסיו.** וכילה המעות וכא לגבות דין שאין בית דין נפרעין מן הלקוחות: **ש״מ.** בתמיה והא קי״ל דאחי מלוה וטריף: **אלא.** להכי אתא מתניתין דב״ד מוומחין דנין דיני קנסות ולא בית דין הדיוטות: **ע״פ עדים.** שיעידו על הנזק בב״ד שזה הזיקו: **פנינא למ״ד כו׳.** פלוגתא הוא לקמן בפרק מרובה (דף עה.): בני

מסורת הש״ס

א) [תוספתא פ״ו], ב) לעיל ג. [וש״נ], ג) כתובות פד.; ד) [לקמן נד.:], ה) ע״פ תוס׳ [ע״ב], ו) [עי׳ תוספות קדושין מב: ד״ה הרגל, וכתובות לא. ד״ה אלמנה, ויבמות שם ק. ד״ה ל״ר נחמן], ז) [וע״ר תוספות לעיל יא: ד״ה כגון], ח) [כ״ב קעה.].

תורה אור השלם

1. בְּעֹל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לד

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה פרה וכו׳ בחצר הניזק (ועלינה). מו״מ וכ״כ ס״ל אר טלית:

גליון הש״ם

רש״י ד״ה עבר כו׳ לא איתפרש. עי׳ ברכות דף כה ע״ב בכ״ש ד״ה מאן שמעת ליה ושם נכתב:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה דבר כו׳ לאו דוקא כו׳. נ״ב וריי״ף ורמב״ם חולקין על זה:

הגהות מהר״ב רגשבורג

[א] תוס׳ ד״ה ש״מ וכו׳ ולהכי נמנקין נמי לא גבי. עי׳ באור דבריהם היטב בספר המלך פ״ט מהל׳ מלוה ולוה הלכה ה ודוק היטב:

מוסף רש״י

ישיב. כסף ישיב לבעליו, דהוה ליה למיכתב בעל הבור ישלם כסף לבעליו, ישיב דכתב רחמנא למה לי, הואיל והכי כתיב ישלם, לרבות כל השבות (ועיי״ל ד״).

עין משפט נר מצוה

קמה א טוש״ע ח״מ סי׳ שפט סעי׳ ח:

קמו ב מיי׳ פ״ח מהל׳ גזלה ומאבדה הל׳ י, סמג עשין סז טוש״ע ח״מ סימן תיט סעיף ג [וכל שונים לא פיתח כרב אלפס בתפסת זו וגם בב״מ פ״ד דף לח]:

קמז ג מיי׳ פי״ג מהל׳ מכירה הלכה ח סמג לאוין קיג וש״ע ח״מ סימן רס סעיף כט:

קמח ד מיי׳ שם פ״ב הלכה ג סמג עשין פג טוש״ע ח״מ סימן קלו סעיף ג וסימן קלח סעיף ג:

קמט ה ו מיי׳ פ״ח מהלכות גזלה ומאבדה הלכה יא סמג עשין סז טוש״ע ח״מ סימן תיט סעיף ג:

קנ ז מיי׳ פ״ה מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין לו טוש״ע ח״מ סימן ל סעיף ג:

קנא ח מיי׳ פ״ג מהל׳ גניבה הלכה ח סמג עשין עח:

רבינו חננאל

הוו לניזק ולא למזיק חייב בכל למזיק ולא לניזק פטור בכל. לזה לפירות ל) חייב בכל ולשניהן לשוורים תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם הנה ג׳ דינים. ופריק ג׳ כללות בר׳ מקומות כלומר ג) לזה לפירות ולזה לשוורים שני מקומות הן: **מתני׳** שום כסף כו׳ אמר ר׳ יהודה שום כסף זה לא יהא אלא בכסף הנינא להא דתנו רבנן פרה שהזיקה טלית וטלית שהזיקה פרה אין אומרים תצא זו בזו אלא שמין אותן בדמים ב״ד דבל בלא שומא לא גמר ומקני וכן הדין המחליף פרה בחמור וכיוצא בו וכן הדין במקח וממכר לא קנה אלא אם עשאן דמים. שוה כסף כדתניא שוה כסף מלמד שאין ב״ד נזקקין אלא לנכסים שיש להם אחריות ואם קדם והפס מטלטלין ב״ד גובין לו מהן. אוקימ׳ ביתמי ואם קדם והפס מטלטלי מחיים ב״ד גובין לו מהן והא דרב אשי דאמר שוה כסף ולא בסף פירוש איזהו דבר שהוא שוה כסף והוא עצמו אינו כסף זה קרקע אבל עבדים ושפחות ג) כיתנא בהן כולן כסף הן

ל) נראה דל״ל לא לא לא ולא לא לפירות אלא דאי חייב על הגן ועל הרגל ולשניהן לשוורים וכו׳.

ג) אולי ל״ל לא לא לא ולא לא לפירות ולא ולא לשוורים וכו׳.

ג) עי׳ בתוספות ד״ה עבדים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com